

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра психології і туризму

Кваліфікаційна робота бакалавра з психології
на тему: «Мотиваційна складова вибору професії психолога сучасними студентами»

Допущено до захисту

« ____ » _____ року

Здобувача вищої освіти групи Пс 02-21

Факультету туризму, бізнесу і психології

освітньої програми «Практична психологія»

за спеціальністю 053 «Психологія»

Могильної Любові Олександрівни

Завідувач кафедри психології і туризму

_____ проф. БОНДАРЕНКО

Науковий керівник:

доктор психологічних наук, професор

Бондаренко Олександр Федорович

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ МОТИВАЦІЇ ДО ВИБОРУ ПРОФЕСІЇ	6
1.1.Теоретичні підходи до вивчення мотивації в психології	6
1.2.Мотивація до вибору професії як предмет наукового аналізу в психологічній науці	11
1.3.Мотиваційна складова вибору професії психолога: аналіз теоретичних підходів	15
Висновки до першого розділу	24
РОЗДІЛ 2. СТРУКТУРНО-ЗМІСТОВІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ	25
2.1.Організація та методологія емпіричного дослідження	25
2.2.Характеристика вибірки досліджуваних	27
Висновки до другого розділу	30
РОЗДІЛ 3. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ МОТИВАЦІЇ ВИБОРУ ПРОФЕСІЇ ПСИХОЛОГА СУЧАСНИМИ СТУДЕНТАМИ	32
3.1.Результати аналізу основних мотиваційних чинників вибору професії психолога сучасними студентами	32
3.2.Результати вивчення взаємозв'язку мотивації з особистісними характеристиками студентів	34
3.3.Зіставний аналіз мотивації до вибору професії студентами молодших і старших курсів	39
3.4.Практичні рекомендації за результатами дослідження	42
Висновки до третього розділу	44
ВИСНОВКИ	46
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	50
ДОДАТКИ	54
РЕЗЮМЕ/RESUME	61

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасному мінливому світі професія психолога набуває особливої значущості. Зростання темпу життя, соціально-економічні трансформації, інформаційне перенасичення, а особливо повномасштабна війна в Україні, зумовлюють підвищений рівень стресу та психологічної напруги у суспільстві. Як наслідок, зростає потреба у кваліфікованій психологічній допомозі, що робить професію психолога не лише затребуваною, але й соціально відповідальною. У цих умовах особливої актуальності набуває вивчення мотивації вибору професії психолога, адже саме мотиваційна сфера є тим підґрунтям, на якому формується професіоналізм, відданість справі та готовність до ефективної роботи. Розуміння чинників, що спонукають молодь обирати цей фах, дозволяє не лише прогнозувати розвиток психологічної служби, але й вдосконалювати систему підготовки майбутніх фахівців, створюючи умови для їхнього професійного зростання та самореалізації.

Проблема дослідження. Незважаючи на зростаючу популярність психології, питання мотивації вибору цієї професії залишається недостатньо дослідженим, особливо у контексті сучасних викликів. Існує потреба у вивченні структури та динаміки мотиваційної сфери студентів-психологів, а також у виявленні взаємозв'язку між мотивацією та особистісними характеристиками. Це дозволить розробити практичні рекомендації для підвищення ефективності професійної підготовки психологів та сприятиме формуванню у них стійкої професійної мотивації.

Мета дослідження: полягає у вивченні особливостей мотивації вибору професії психолога студентами українських вишів, виявленні домінуючих мотивів, їх динаміки на різних етапах навчання та взаємозв'язку з особистісними характеристиками.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати теоретичні підходи до вивчення мотивації в цілому і мотивації вибору професії зокрема.

2. Провести емпіричне дослідження основних мотиваційних чинників вибору професії психолога сучасними студентами.

3. Здійснити порівняльний аналіз мотивації студентів молодших і старших курсів.

4. Розробити практичні рекомендації за результатами дослідження.

Об'єкт дослідження: мотивація вибору професії у студентів.

Предмет дослідження: особливості мотивації вибору професії сучасними студентами психологічних спеціальностей

Методи дослідження:

У роботі застосовано комплекс взаємодоповнюючих методів. **Теоретичні методи:** аналіз, синтез, узагальнення наукової літератури з проблеми дослідження – для вивчення стану розробленості проблеми. **Емпіричні методи:** методика вивчення мотивації професійного вибору (Є.П. Ільїн), методика дослідження професійної спрямованості особистості (В.С. Мерлін), методика діагностики ціннісних орієнтацій у професійній сфері (Д.О. Леонтьєв). **Методи математичної статистики:** описова статистика, кореляційний аналіз, порівняльний аналіз.

Емпіричне дослідження було проведене на базі студентів факультету психології Київського національного лінгвістичного університету.

Наукова новизна дослідження: полягає в тому, що вперше комплексно досліджено мотивацію вибору професії психолога студентами українських вишів у контексті сучасних соціально-економічних умов та викликів воєнного часу. Виявлено домінуючі мотиви та їх динаміку на різних етапах навчання. Встановлено взаємозв'язок між мотивацією вибору професії та особистісними характеристиками студентів (рівнем емпатії, мотивацією до успіху). Розроблено практичні рекомендації щодо вдосконалення системи підготовки майбутніх психологів з урахуванням виявлених особливостей їхньої мотиваційної сфери.

Практичне значення дослідження. Результати дослідження можуть бути використані викладачами психологічних факультетів для оптимізації навчального процесу, розробки спецкурсів та тренінгів, спрямованих на

формування та розвиток професійної мотивації студентів. Отримані дані можуть бути корисними для психологічних служб вишів у проведенні профорієнтаційної роботи та наданні психологічної підтримки студентам. Розроблені практичні рекомендації можуть бути імплементовані в освітній процес для підвищення його ефективності та сприяння професійному самовизначенню майбутніх психологів.

Результати кваліфікаційного дослідження доповідались на Всеукраїнській науково-практичній конференції з міжнародною участю «Актуальні питання теорії та практики психолого-педагогічної підготовки майбутніх фахівців».

Структура роботи. Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ МОТИВАЦІЇ ДО ВИБОРУ ПРОФЕСІЇ

1.1. Теоретичні підходи до вивчення мотивації в психології

Життя кожної людини — це постійний процес активної діяльності. Якщо людина прагне досягти певної мети або виконати якусь дію, у неї є мотивація. Дослідження мотивації дозволяють відповісти на низку важливих питань: які складові впливають на поведінку людини, як їх можна оцінити та проаналізувати, чи є вони універсальними чи залежать від історичного контексту та культурних особливостей, якою мірою мотивація зумовлена генетикою, а наскільки — життєвим досвідом, коли та як виникають і розвиваються мотиваційні фактори в процесі онтогенезу, як формуються індивідуальні відмінності у мотивації та чи можливо їх змінити.

Вчені визначають поняття «мотивація» по-різному. Аналіз літературних джерел показує, що підходи до цього терміну можна згрупувати. Один із них розглядає мотивацію як внутрішній фактор, що впливає на поведінку людини. Цей підхід трактує мотивацію як сукупність мотивів, які стимулюють людину до досягнення цілей. Наприклад, М. І. Дьяченко та Л. О. Кандибович визначають її як систему внутрішніх спонукань, що спрямовують дії індивіда на досягнення певного результату (Орбан-Лембрик, 2003).

Надалі розглянемо особливості цього підходу та різновиди визначень мотивації, запропоновані дослідниками:

- С. Занюк визначає мотивацію як сукупність спонукальних факторів, що впливають на активність людини, включаючи мотиви, потреби та ситуативні обставини.
- В. Н. Дружинін вважає мотивацію набором психічних процесів, які надають поведінці енергію та визначають її напрям (Дружинін, 2003).

- Х. Хекхаузен описує мотивацію як процеси, завдяки яким людина обирає поведінку на основі очікуваних наслідків і регулює витрати енергії (Heckhausen, 1991).
- Л. Е. Орбан-Лембрик трактує мотивацію як систему психологічних причин, що зумовлюють поведінку, її активність і напрям (Орбан-Лембрик, 2003).
- В. П. Сладкевич розглядає мотивацію як сукупність рушійних сил, що спонукають людину до свідомого вибору дій під впливом внутрішніх і зовнішніх чинників.
- Л. Г. Мельник визначає мотивацію як стабільну систему мотивів, що зумовлюють спонукальні причини поведінки.
- О. В. Зозульов вважає її внутрішньою силою, що стимулює людину до активних дій.
- Б. М. Генкін описує мотивацію як вплив на поведінку з метою досягнення індивідуальних, групових чи суспільних цілей.
- О. Г. Шпикуляк розглядає її як процес створення умов для стимулювання продуктивної праці та заохочення результатів.
- В. Д. Шапіро трактує мотивацію як процес стимулювання дій, спрямованих на досягнення цілей організації.
- В. Є. Куриляк визначає її як готовність докладати зусиль для досягнення мети, якщо це задовольняє особисті потреби.
- Е. Кірхлер та К. Родлер описують мотивацію як прагнення прикладати зусилля для досягнення цілей, що відповідають інтересам.
- Л. О. Верещагіна розглядає її як психічний процес, що регулює діяльність і мобілізує енергію для виконання завдань.
- Є. П. Ільїн вважає мотивацію процесом, що формує мотиви до дії (Ільїн, 2002).
- А. А. Козирев описує її як психологічні причини, що пояснюють поведінку, її активність і спрямованість.

- І. І. Тимошенко інтегрує внутрішні та зовнішні рушійні сили, що спонукають людину до діяльності.
- Ж. О. Андрійченко розглядає мотивацію як управлінський процес, спрямований на формування поведінки працівників на основі внутрішніх і зовнішніх факторів, таких як інтереси, мотиви та стимули.

Досягнення мети, що сприяє її задоволенню, пояснюється через різні підходи до розуміння мотивації. Зокрема, виділяють два основні аспекти: внутрішнє або зовнішнє спонукання до дії для досягнення мети та наявність інтересу до діяльності й способи його стимулювання (Deci & Ryan, 2000). Аналіз підходів свідчить про багатогранність цього поняття. Найдоцільнішим у контексті аналізу систем внутрішніх і зовнішніх факторів є підхід, що розглядає мотивацію як сукупність спонукань, які визначають поведінку людини. Водночас процеси мотивування, які описують стимулювання до дій, доцільно розглядати як окремий термін, орієнтований на зовнішній вплив (Деркач та Зазикін, 2003).

Мотивування також може бути поясненням доцільності дій людиною або процесом переходу потреби у мотив — від усвідомлення нестачі до формування чіткої причини для дій (Maslow, 1987). Корисним є поняття «мотиватор» — фактори, що стимулюють активність і сприяють задоволенню потреб, наприклад, процес діяльності, кар'єрний ріст чи самореалізація (McClelland, 1987).

Термін «мотивація» ширший за «мотив» і виконує три основні функції: спонукальну, організуючу та смислотворчу, що дозволяє глибше зрозуміти її складові (Ільїн, 2002). До них належать мотиви, потреби, інтереси, стимули та ситуативні фактори, які формуються з органічних, соціальних і духовних потреб, трансформуючись у мотиви, а потім у цілі, що визначають результат дій (Frankl, 2006).

Мотивація поділяється на два основні види: зовнішню (екстринсивну) та внутрішню (інтринсивну). Зовнішня залежить від умов і обставин середовища, тоді як внутрішня визначається особистісними факторами — мотивами, потребами, установками, інтересами та прагненнями (Орбан-Лембрик, 2003).

Внутрішня поведінка переважно зумовлена мотивами, потребами та інтересами, а зовнішня — стимулами й ситуативними факторами, які сприяють або обмежують активність (Deci & Ryan, 2000).

У 1960 році Баркер запропонував поняття «поведінкове поле» », яке допомагає пояснити зовнішню мотивацію. Поведінкове поле визначається не індивідумом, а соціокультурними умовами, які обмежують або формують його поведінку залежно від місця та часу. Цей підхід демонструє, як зовнішні можливості та обмеження впливають на вибір і дії людей, зокрема представників різних субкультур, історичних епох або гендерних груп (Bandura, 1997).

Обидва види мотивації - як внутрішня, так і зовнішня - можуть бути як усвідомленими, так і неусвідомленими. Зовнішні фактори значною мірою впливають на формування внутрішньої мотивації, адже потреби людини залежать від її оточення й адаптуються до нього (Deci & Ryan, 2000). Один із прикладів такої залежності - референтна залежність, яка виникає, коли людина неусвідомлено переймає норми, установки та стиль життя референтної групи, намагаючись стати її частиною. Цей процес базується на механізмі наслідування і є важливим для формування поведінки у соціальному контексті (Орбан-Лембрик, 2003).

Інформаційна залежність виникає тоді, коли людина не володіє необхідною інформацією і змушена беззастережно покладатися на знання або рекомендації того, кого вважає найбільш обізнаним. Владна залежність проявляється у випадках, коли людина підпорядковується тим, хто має соціальні повноваження або високий авторитет. Таким чином, мотивація може набувати зовнішньоорганізованого характеру через вплив таких факторів (Bandura, 1997).

Проте навіть зовнішня мотивація має внутрішню основу, адже будь-які зовнішні впливи стають значущими лише тоді, коли вони корелюють із внутрішніми потребами, бажаннями або цінностями людини (Maslow, 1987). Водночас зовнішні стимули можуть активізувати внутрішню мотивацію, але не змінювати її суті. Наприклад, механізм мерчандайзингу активує потребу в придбанні, спираючись на існуючі бажання (Heckhausen, 1991). Елементи

зовнішньої мотивації мають різний вплив на внутрішню активність людини, що залежить від їхнього мотиваційного потенціалу, тобто сили впливу на внутрішні стимули (Heckhausen, 1991).

Мотивація завжди є результатом взаємодії індивідуальних особливостей людини та конкретної ситуації. У науковій дискусії часто постає питання, що є визначальним для формування поведінки: особистісні характеристики чи зовнішні обставини. Відділити ці фактори одне від одного неможливо, оскільки поведінка завжди є результатом їхньої взаємодії (Дружинін, 2003). Люди діють відповідно до можливостей, які пропонує ситуація, і ці можливості або відповідають, або не відповідають їхнім особистісним якостям.

Відповідь на це питання залежить від того, наскільки різнорідними є групи людей або ситуацій, що аналізуються. Якщо група людей дуже різноманітна, а ситуації однорідні, то поведінка більше залежатиме від особистісних факторів. І навпаки, якщо ситуації дуже різноманітні, а люди мають подібні характеристики, то ключову роль відіграватимуть ситуативні змінні (Weiner, 1992). Ситуація впливає на поведінку не у своїй об'єктивній формі, а через те, як її сприймає людина. Тобто ситуація інтерпретується через індивідуальні особливості сприйняття (Rogers, 1995).

Вплив ситуації та індивіда також залежить від точки зору спостерігача. Для самого діючого суб'єкта основну роль відіграє ситуація, тоді як зовнішній спостерігач акцентує увагу на особистісних характеристиках (Орбан-Лембрик, 2003). Отже, поведінка не може бути зведена лише до дії одного з цих факторів. Особистісні та ситуативні змінні взаємодіють, можуть доповнювати або компенсувати один одного, а іноді їхній вплив є адитивним, спонукаючи людей до протилежних рішень у схожих ситуаціях (Weiner, 1992).

Дія людини є доцільною, якщо її наслідки відповідають бажаним результатам. У цьому процесі ключову роль відіграють дві змінні: цінність мети, яку прагне досягти людина, і сприйнята ймовірність її досягнення (Vroom, 1995). Мотивація до дії визначається індивідуальними цінностями, здібностями та

ресурсами, які є в розпорядженні людини. Це впливає як на її готовність до дії, так і на вибір шляхів досягнення мети (McClelland, 1987).

Дії людини не завжди потребують свідомого наміру чи вольового акту. У повсякденному житті багато ситуацій викликають автоматичну поведінку, яка стала звичною через повторення. Така поведінка є доцільною та не потребує роздумів або спеціального формулювання намірів, оскільки вона вже перевірена на практиці (Skinner, 1974). Дії можуть відбуватися з різних причин:

- як вольовий акт, коли людина свідомо докладает максимум зусиль для досягнення важливої мети;
- за звичкою, наприклад, вимикання світла або покупка улюбленого продукту;
- як імпульсивні чи афективні реакції, викликані емоціями (Skinner, 1974).

Серйозні рішення за обычно супроводжуються муками вибору, оскільки вони потребують зваженого підходу та аналізу. Мотиви пояснюють сталість індивідуальної поведінки у схожих ситуаціях та відмінності в поведінці різних людей за однакових умов. Вони розглядаються як стійкі диспозиції, що формуються з часом і спрямовують людину до досягнення певних цілей (Weiner, 1992).

Кожен мотив охоплює конкретний змістовний клас цілей дій - це бажані результати, яких людина прагне досягти. Мотиви мають низку особливостей:

- вони є стійкими та відносно постійними ціннісними диспозиціями вищого порядку;
- формуються виключно в процесі соціалізації та онтогенезу;
- залежать від соціальних норм і впливу середовища, в якому виховується особистість (Maslow, 1987).

Мотиви відрізняються від базових фізіологічних потреб, таких як голод, спрага чи сон. Хоча ці потреби можуть видозмінюватися під впливом соціалізації, вони є вродженими та необхідними для фізичного функціонування

організму. Натомість мотиви мають соціальну природу і формуються на основі культурного та соціального досвіду (Maslow, 1987).

1.2. Мотивація до вибору професії як предмет наукового аналізу в психологічній науці

Професіоналізм визначається не лише ефективністю роботи, але й особливостями мотивації, яка характеризує ставлення людини до праці, її ціннісні орієнтири, прагнення та сенс, який вона вкладає у свою діяльність. Людина знаходить своє місце в житті через працю, але сама праця є нейтральною за своєю суттю. Її зміст і значення залежать від цінностей, які спонукають людину до дії, та від мотивації, яка її підтримує (Maslow, 1987).

Професійна мотивація - це те, заради чого людина використовує свої здібності, розвиває професійне мислення та реалізує свої навички. Коли мотивація має позитивний і гуманістичний характер, вона надає праці духовного виміру, роблячи її більш осмисленою (Rogers, 1995).

Для детальнішого розгляду мотиваційної сфери професійної діяльності важливо аналізувати:

- спонукальні фактори, які входять до мотиваційної сфери;
- зміни мотивації на різних етапах кар'єри;
- прояви недостатності мотивації у професійній діяльності (Орбан-Лембрик, 2003).

Мотивація до праці не охоплює всієї мотивації людини, адже особистісний простір ширший за професійну сферу. Життя не зводиться лише до роботи, але гуманістично орієнтована праця на благо суспільства надає сенсу людському існуванню. У процесі роботи людина реалізує як професійні, так і непрофесійні прагнення, серед яких самозбереження, саморозвиток, задоволення соціальних потреб, дозвілля та відпочинок (McClelland, 1987).

Професійна діяльність потребує певного психічного стану та готовності до активності, викликані потребою. Поряд із професійними потребами людина має й інші: забезпечення свого життя, пошук сенсу, самореалізація, творчість, належність до соціальної спільноти, прагнення до визнання, захищеності, безпеки та задоволення. Усі ці потреби взаємопов'язані й створюють основу для мотивації, яка визначає зміст і цінність професійної праці (Maslow, 1987).

Зміст праці значною мірою визначається ціннісними орієнтаціями, сформованими суспільством для оцінки її значення, етичних норм, духовних цінностей та професійних установок. Особливу увагу сьогодні варто приділяти орієнтації результатів праці на благо конкретної людини. У процесі оновлення суспільства активно формуються сучасні духовні цінності, які впливають на мотивацію професійної діяльності (Frankl, 2006).

Потреби та цінності стають основою мотивів професійної діяльності. Вони визначають, на що спрямована активність людини - чи це буде зміст, процес, результат праці, чи зовнішні чинники, такі як заробітна плата чи пільги. Важливо розрізняти мотиви та стимули. Мотиви - це внутрішні спонуки, тоді як стимули є зовнішніми факторами, які можуть активувати внутрішню мотивацію, якщо вони відповідають особистісним потребам (Deci & Ryan, 2000).

Варто також відрізняти мотивацію та мотивування. Мотивація відображає глибинні внутрішні причини, що стимулюють діяльність, тоді як мотивування - це пояснення людиною своїх дій, яке не завжди відповідає справжнім мотивам (Neckhausen, 1991). Для успішної професійної діяльності важливе налаштування на досягнення позитивних результатів та мотивація успіху.

Мотиви задають напрямок професійної поведінки, але для її реалізації необхідно ставити конкретні цілі. Ціль у професійній діяльності - це уявлення про бажаний результат, якого прагне досягти людина. Постановка цілей і їх досягнення сприяють особистісному саморозвитку (Vroom, 1995).

Професійні домагання, які визначаються рівнем самооцінки, формують зону суб'єктивної відповідальності. Вони залежать від ретроспективної (минуле), актуальної (теперішнє) та потенційної (майбутнє) самооцінки

професіонала. Рівень домагань динамічний і змінюється залежно від успіхів або невдач у роботі, а також пов'язаний із професійними очікуваннями - уявленнями про майбутні успіхи чи стосунки з колегами (Weiner, 1992).

Ефективність праці визначається наявністю сенсу професійної діяльності. СENS - це значущість праці для людини, обумовлена її індивідуальним досвідом і духовними цінностями. Сукупність цих сенсів формує професійний менталітет і кредо особистості (Frankl, 2006).

Поєднання схильностей, мотивів, цілей і сенсів створює професійні установки, які спрямовують людину на оволодіння професією, досягнення успіху, отримання спеціальної підготовки та соціального статусу. Усвідомлене ставлення до праці, розуміння її предмету, завдань, умов і результатів, а також міжособистісних стосунків у професійній діяльності є основою ефективності та задоволення від праці (Дружинін, 2003).

Сформовані стійкі системи відносин у професійній діяльності - до роботи, до себе та до колег - утворюють професійний менталітет людини і визначають її професійні позиції. Ці позиції можуть бути загальними, що стосуються ставлення до професії в цілому, або конкретними, що відображають ставлення до окремих аспектів професійної діяльності (Орбан-Лембрик, 2003).

Успіх у професійній діяльності значно залежить від наявності професійних інтересів, які є зовнішнім проявом мотиваційної сфери особистості, включаючи мотиви, цілі, сенси, емоції та домагання. Професійні інтереси виникають ще на етапі вибору професії та відображають активність, спрямовану на її освоєння (Skinner, 1974).

Загальна характеристика мотиваційної сфери праці визначається співвідношенням різних видів спонукань. Основними характеристиками професійних мотивів є: домінування (перевага одного з мотивів у структурі особистості); усвідомленість (відображення у свідомості предмета мотивації та способів її досягнення); дієвість (прояв мотивів у реальній професійній поведінці); опосередкованість (вплив соціальних норм та еталонів на спонукання); самостійність (здатність до формування мотивів без зовнішнього

стимулу); узагальненість (поширення мотиву на різні види професійної діяльності); вибірковість (спрямованість на конкретний аспект праці) (Орбан-Лембрик, 2003).

На різних етапах професійного становлення відбувається розвиток і трансформація мотиваційної сфери:

Етап професійного навчання. Починається адаптація до обраної професії, уточнюються професійні домагання, а інтерес до професії може як зміцнюватися, так і зменшуватися. Відбувається поступове прийняття ролі професіонала (Skinner, 1974).

Етап практичного освоєння професії. Посилюється адаптація, коригуються професійні мотиви та цілі, зростає задоволеність від праці, з'являються мотиви самореалізації та вдосконалення майстерності. Мотиваційна сфера стає складнішою, а її ієрархія - більш розгалуженою (McClelland, 1987).

Етап професійного розквіту (акме). Посилюються мотиви творчості, індивідуального внеску в професію, пошуку нових сенсів і конструктивного підходу до праці. Цей період характеризується прагненням до розвитку та творення (Frankl, 2006).

На кожному з цих етапів змінюється склад мотиваційної сфери, її структура та домінуючі спонукання. Водночас індивідуальні варіанти мотивації можуть значно відрізнитися, створюючи унікальні професійні траєкторії (Weiner, 1992).

1.3. Мотиваційна складова вибору професії психолога: аналіз теоретичних підходів

Аналіз питання професіоналізації особистості варто почати з мотиваційного аспекту, адже саме мотивація є ключовим рушієм у процесі професійного становлення. У сучасному світі, де актуальність самореалізації та пошуку сенсу діяльності є надзвичайно високою, мотиваційна складова відіграє

визначальну роль у виборі та розвитку професії, зокрема професії психолога (Maslow, 1987).

Процес професіоналізації охоплює як окремі аспекти формування особистості, так і її шлях до досягнення найвищих рівнів самореалізації, цілісності та осмисленого життєвого шляху. Мотивація при цьому стає фундаментальною основою для визначення цілей, створення професійних планів і досягнення гармонії між внутрішніми прагненнями людини та зовнішніми вимогами професії (Frankl, 2006).

Наукові розробки у сфері професіоналізації, виконані такими дослідниками, як О. О. Деркач, О. С. Анісімова, К. О. Абульханова-Славська, Є. А. Клімов, Л. Е. Орбан-Лембрик та інші, акцентують увагу на мотиваційних чинниках професійного становлення. Однак питання, що стосуються професії психолога, вимагають більш детального вивчення, зокрема у контексті мотиваційної готовності до майбутньої діяльності (Деркач та Зазикін, 2003; Орбан-Лембрик, 2003).

Вітчизняні науковці, такі як Ж. П. Вірна, Н. І. Пов'якель, І. М. Попович, Н. В. Чепелева, Т. А. Кадикова, аналізують мотиваційно-сміслові аспекти професійного розвитку та становлення, приділяючи увагу тому, як цінності, цілі й сенс роботи впливають на вибір професії та ефективність діяльності. Вони наголошують, що мотиваційна готовність до професії психолога формується на основі співвідношення особистих цінностей, прагнень до самореалізації та зовнішніх умов, таких як соціальне визнання, професійні можливості та практичні досягнення (Weiner, 1992). Ціннісне ставлення до професії, зокрема її сенс для конкретної особистості, є потужним мотиваційним фактором. Професія психолога передбачає не лише технічне виконання завдань, але й глибоке внутрішнє переконання у значущості своєї праці, спрямованої на допомогу іншим та самореалізацію. Це стає передумовою для формування професійної мотивації, що поєднує внутрішні мотиви із зовнішніми стимулами (Rogers, 1995).

Мотиваційна готовність до професійної діяльності психолога розвивається поступово. Під час навчання студенти мають можливість брати участь у

семінарах, тренінгах, практичних заняттях, які сприяють усвідомленню власних професійних цілей та розкриттю мотиваційного потенціалу. Саме в цей період формується мотивація досягнення успіху, самовдосконалення та реалізації внутрішніх цінностей (McClelland, 1987).

Освітній процес у вищому навчальному закладі стає не лише джерелом знань, але й платформою для розвитку самостійності та відповідальності, які є ключовими елементами професійної мотивації. Мотивація до професії залежить від здатності студента інтегрувати отримані знання, досвід і цінності у власну професійну діяльність, що створює фундамент для подальшого успішного кар'єрного розвитку (Skinner, 1974).

Таким чином, мотивація є центральним чинником у процесі професіоналізації, визначаючи не лише вибір професії, але й стратегію її освоєння, ціннісну значущість та ефективність у майбутній діяльності (Vroom, 1995).

Швидкий розвиток психології як науки та збільшення її сфер використання висунули на передній план низку дослідницьких завдань, пов'язаних із формуванням професійності як майбутніх, так і діючих психологів. Вітчизняні науковці, такі як Т. С. Яценко, С. Д. Максименко, О. Ф. Бондаренко, А. В. Вихрущ, Г. О. Балл, В. Г. Панок, С. В. Васильківська, Н. І. Пов'якель, Т. Б. Ільїна, Т. В. Говорун та інші, зробили вагомий внесок у розробку цього напрямку (Ільїн, 2002).

У їхніх роботах висвітлюються аспекти особистісного розвитку психологів під час навчання, формування професійного мислення, розвитку комунікативних здібностей, методів навчання та інтерактивних підходів, які допомагають майбутнім фахівцям освоювати професію. Особлива увага приділяється впливу виховних факторів на становлення особистості психолога, розробці навчальних програм для підготовки у вищих навчальних закладах і дослідженню різних аспектів професійної діяльності (Дружинін, 2003).

Покликання до професії психолога є надзвичайно важливим, особливо у сучасному світі, де ця професія вимагає відповідальності за емоційний стан

людей, які пережили травматичний досвід. Завданням психолога є надання підтримки, допомога у відновленні гармонії та пошуку шляхів для початку нового етапу життя. Для цього фахівець має працювати не лише із клієнтом, але й із собою, щоб бути в ресурсному стані та забезпечити якісну взаємодію (Heckhausen, 1991).

Креативність і творчість відіграють важливу роль у роботі психолога. Використання технік арт-терапії, таких як ліплення, малювання, робота з піском чи іншими матеріалами, сприяє розслабленню клієнта, виявленню прихованих проблем і пошуку шляхів їх вирішення. Творчий підхід дозволяє не лише ефективніше працювати з клієнтами, але й розвивати самого психолога, його емоційну гнучкість, емпатію та здатність до глибшого розуміння (Bandura, 1997).

Самореалізація та постійне самовдосконалення є важливими елементами професійного розвитку психолога. Без любові та прийняття себе неможливо стати успішним професіоналом, адже впевненість у собі забезпечує відповідну ціннісну орієнтацію до роботи та оточення. Нові дослідження підкреслюють важливість самореалізації як невід'ємної складової творчого підходу до життя, гармонії та професійної цілісності (Deci & Ryan, 2000).

Одним із головних викликів у підготовці майбутніх психологів є формування мотивації до навчання. У педагогічній психології ця проблема є центральною, оскільки залученість до навчального процесу та зацікавленість у здобутті знань безпосередньо впливають на якість навчання і, зрештою, на професійність фахівця. Навчання має бути спрямоване на розвиток не лише теоретичних знань, а й практичних навичок, а також формування внутрішньої мотивації для подальшої реалізації в професії (Орбан-Лембрик, 2003).

Мотивація, як складний і багатогранний феномен, включає в себе безліч аспектів, зокрема її природу, сутність, функції окремих мотивів та їх структуру. Це питання залишається об'єктом численних досліджень у психології, адже воно безпосередньо пов'язане з розумінням поведінки людини (Ільїн, 2002).

Є. П. Ільїн зазначав, що мотивація у контексті навчання та дослідницької діяльності часто відображає низку недоліків, які існують у психології, що

зумовлює труднощі у формуванні єдиного визначення цього поняття. Відсутність універсального підходу до тлумачення навчальної мотивації призводить до розмаїття думок і систематизацій у психолого-педагогічній літературі (Ільїн, 2002). Кожен дослідник пропонує свій унікальний підхід до визначення навчальної мотивації. Наприклад, А. К. Маркова наголошувала, що мотивація - це не лише посилення позитивного чи зменшення негативного ставлення до навчання, а й складний процес формування нових структур, які часто містять суперечливі відносини між окремими мотивами (Heckhausen, 1991).

Систематизація мотивів часто ґрунтується на їх поділі на внутрішні та зовнішні. Зовнішні мотиви стимулюють людину до обраної діяльності через вплив зовнішніх чинників (наприклад, соціальний статус чи матеріальні винагороди). Водночас внутрішні мотиви безпосередньо пов'язані із задоволенням від самої діяльності, наприклад, прагнення до саморозвитку чи інтерес до предмета навчання (Deci & Ryan, 2000).

Дослідники, такі як М. В. Овчинникова та К. Замфір, підкреслюють, що внутрішні та зовнішні мотиви взаємодіють і можуть впливати на студентів одночасно. Ця взаємодія формує унікальну структуру мотивації, яка визначає психологічні особливості навчальної діяльності кожного студента (Weiner, 1992).

Навчальна мотивація студентів є складним поєднанням різних внутрішніх і зовнішніх мотивів, які діють як одночасно, так і послідовно. Є. П. Ільїн підкреслював, що мотивація є відображенням внутрішньої картини особистості, яка визначає ставлення людини до навчання і впливає на її активність (Ільїн, 2002).

Перші спроби дослідити мотивацію як психологічне явище зробив радянський психолог В. Петренко, який вивчав сприйняття людьми своїх вчинків і досліджував мотиваційні особливості студентів. Сучасні дослідники, такі як О. Л. Музика, А. К. Маркова, В. О. Климчук, Р. Раян, Е. Дісі та інші, зосереджуються

на аналізі перешкод, які впливають на внутрішню мотивацію особистості (Deci & Ryan, 2000).

Мотивація до навчання залишається однією з центральних тем у психології, оскільки вона визначає не лише процес, але й результат навчальної діяльності. Вивчення мотивації дозволяє краще зрозуміти механізми, які спонукають людину до активності, і знайти шляхи для їх оптимізації. Завданням сучасних дослідників є подальший розвиток теорій мотивації, які допоможуть покращити навчальні процеси та підвищити ефективність засвоєння знань (Vroom, 1995).

О. О. Бодальов, Р. С. Заліська, В. І. Ковальов та В. Н. Дружинін приділили особливу увагу дослідженню формування внутрішньої мотивації у студентів під час їхньої навчальної діяльності. Вони зазначають, що мотивація за фахом є багатовимірним явищем, яке поєднує різноманітні мотиви та чинники, що впливають на її динаміку. Ці мотиви взаємодіють у межах мотиваційної сфери, іноді створюючи як стимулюючі, так і перешкоджаючі впливи на розвиток майбутніх фахівців (Дружинін, 2003).

Р. Раян та Е. Дісі дослідили основи формування мотивації ще у дитячому віці, звертаючи увагу на те, як надійні міжособистісні контакти з батьками, друзями або вчителями сприяють появі внутрішньої системи мотивації. У дітей це проявляється у вигляді допитливості та бажання досліджувати навколишній світ. Вони стають більш самостійними, менш схильними до зовнішнього контролю. Ця внутрішня мотивація продовжує відігравати важливу роль у подальшому житті - у навчанні, роботі, сімейних відносинах. Базові психологічні потреби, такі як визнання, підтримка чи автономія, стимулюють розвиток внутрішнього мотиваційного ресурсу, що впливає на ефективність діяльності людини (Deci & Ryan, 2000).

Н. В. Кузьміна та А. А. Деркач розглядають професіоналізм особистості як багатогранне явище, що включає сукупність психологічних характеристик, знань, умінь, навичок і здібностей. Вони акцентують увагу на важливості моральних, інтелектуальних, вольових, організаційних та емоційних

властивостей, які разом забезпечують ефективність професійної діяльності. Особистісні якості професіонала не лише створюють основу для успішної роботи, але й сприяють зростанню соціальної значущості його діяльності (Деркач та Зазикін, 2003).

Л. А. Ясюкова наголошує, що успішність діяльності залежить не лише від наявності професійних якостей, але й від характеру особистості. Коли у людини є розвинені особистісні властивості, це може створювати ефект взаємопідсилення, коли один аспект розвитку стимулює інші. Проте відсутність гармонії в особистісному розвитку може призвести до стагнації чи навіть деградації, що, у свою чергу, впливає на просування по кар'єрних сходах і ефективність діяльності в обраній професії (Rogers, 1995).

Багато дослідників підкреслюють, що професійна майстерність не обмежується лише технічними чи технологічними знаннями. Вона передбачає розвиток особистісних якостей, таких як стресостійкість, креативність, адаптивність, емоційна гнучкість, які дозволяють продуктивно виконувати завдання в складних умовах. Ці якості допомагають спеціалісту не лише ефективно виконувати свою роботу, але й знаходити нові способи вирішення проблем, адаптуватися до змін і вдосконалюватися в професійній діяльності (Bandura, 1997).

Особливу увагу слід приділяти самовдосконаленню як основному фактору професійного розвитку. Постійне навчання, критична оцінка своїх навичок, робота над слабкими сторонами та прагнення досягти більшого - це те, що робить фахівця перспективним і конкурентоспроможним на ринку праці. Самореалізація, як кінцевий результат професійного становлення, допомагає не лише досягати високих результатів, але й знаходити сенс у своїй діяльності, роблячи її не просто обов'язком, а важливою частиною життя (McClelland, 1987).

Таким чином, мотивація є ключовим фактором у професійному становленні особистості. Формування мотивації, розвиток необхідних якостей і постійна робота над собою створюють основу для досягнення професійного успіху та реалізації потенціалу в обраній сфері (Vroom, 1995).

Розглядаючи різні аспекти формування професійної мотивації майбутніх психологів, варто згадати дослідження, присвячені готовності студентів до професійної діяльності. Г. Баканова та І. Горькова провели тривале дослідження серед студентів старших курсів спеціальності «Психологія». Результати показали, що майбутні фахівці прагнуть працювати в таких сферах: на першому місці - соціальна допомога підприємствам і населенню, на другому - установи психологічної допомоги, на третьому - освітні заклади, а на четвертому - бізнес-структури (Орбан-Лембрик, 2003).

Л. В. Помиткіна у своїй роботі зазначала, що студенти з першого по четвертий курси часто не мають чіткої впевненості у своєму професійному виборі. Більшість з них вважають, що їхні особисті навички та вміння ще недостатньо розвинуті для повноцінної професійної реалізації. Це свідчить про те, що у процесі навчання у студентів відсутня чітко вибудована стратегія досягнення цілей і прийняття рішень щодо працевлаштування (Weiner, 1992).

Український психолог С. Л. Рубінштейн зазначав, що зовнішні фактори впливають на людину через її внутрішній стан та ставлення до світу. Він також наголошував на важливості інтересу до навчальних предметів і загального ставлення до навчання. Цей інтерес формує базу, на якій будуються потреби здобувати знання, розвивати суспільні мотиви та прагнути бути корисними для суспільства. Водночас інтерес до навчання і сама навчальна діяльність тісно пов'язані, але їх не варто ототожнювати (Maslow, 1987).

О. А. Рождествінська у своїх дослідженнях підкреслювала, що сучасна молодь часто не прагне стати висококваліфікованими фахівцями, а більше орієнтована на отримання диплома про вищу освіту. Основною метою студентів стає отримання ґрунтовних знань із різних питань, але не обов'язково глибоких у конкретній сфері (Skinner, 1974).

Є. І. Ісаєва акцентувала на ролі викладача у формуванні професійної мотивації студентів. З її допомогою формуються цінності, що мають життєвий сенс, і закладається фундамент професійного «Я», який включає ідеї, цілі, досвід, переконання та ставлення. В. О. Якунін вважав, що справжній професіонал

формується лише за умови наявності цінностей та мотивації. Він виділив три етапи формування професійної мотивації:

- Перший курс - студенти демонструють активність у навчальних мотивах і початкових професійних засадах;
- Другий і третій курси - спостерігається зниження інтенсивності мотиваційних компонентів;
- Четвертий і п'ятий курси - відбувається посилення інтересу до навчання, формуються стійкі професійні пріоритети (Heckhausen, 1991).

Є. П. Ільїн у своїх дослідженнях наголошував, що мотивація навчальної діяльності є багатовимірним явищем, яке потребує глибокого аналізу її структури, функцій і природи. Він підкреслював, що в психології існує багато недоліків у розумінні мотивації та мотивів, що ускладнює їх дослідження. Навчальна мотивація охоплює такі фактори, як потреби, інтереси, почуття обов'язку, установки, цілі тощо (Ільїн, 2002).

Однак у психолого-педагогічній літературі не існує єдиного підходу до класифікації навчальних мотивів. Різні дослідники пропонують схожі, але не ідентичні концепції, що відображає складність та багатогранність цього феномена. Мотивація навчальної діяльності залишається однією з ключових проблем у контексті підготовки майбутніх фахівців, і її вивчення є важливим для забезпечення ефективності професійного становлення (Deci & Ryan, 2000).

Отже, комплексний підхід до аналізу мотиваційної готовності студентів-психологів до майбутньої професійної діяльності дає змогу глибше усвідомити важливість власних обов'язків як перед собою, так і перед майбутніми клієнтами. Готовність до роботи формується за рахунок розвитку як психологічних, так і мотиваційних аспектів особистості (Frankl, 2006).

Слід зазначити, що професія психолога вимагає постійного навчання протягом усього життя. Це фах, який потребує значних зусиль, наполегливості та глибокої внутрішньої роботи, адже, як і в будь-якій іншій сфері, успіх залежить від безперервного вдосконалення. Під час навчання студенти

отримують потужну мотиваційну базу, яка стимулює їх до професійного розвитку (McClelland, 1987).

Викладачі відіграють важливу роль у формуванні цієї мотивації, використовуючи різноманітні методи навчання. Вони знайомлять студентів із особливостями майбутньої професійної діяльності, залучають до наукових досліджень, проводять практичні заняття, спрямовані на розвиток спеціалізованих навичок, та організовують інтерактивні заходи. Активна участь у студентському житті, можливість випробувати себе у різних ролях, отримання позитивних емоцій та щирої підтримки створюють атмосферу, яка сприяє розвитку професійної впевненості та внутрішньої готовності до роботи (Дружинін, 2003). Посилання: (Дружинін, 2003).

Таким чином, мотиваційна готовність студентів-психологів є ключовою передумовою для їхнього професійного становлення, а систематичний розвиток і підтримка цієї готовності сприяють успішному опануванню професії.

Висновки до першого розділу

Мотивація є основою формування професійної готовності студентів-психологів, адже саме вона стимулює досягнення поставлених цілей і забезпечує розвиток необхідних для цього цінностей та навичок. У процесі дослідження було встановлено, що мотивація охоплює як внутрішні, так і зовнішні фактори, які взаємодіють між собою, створюючи унікальну структуру мотиваційної сфери. Вона залежить не лише від індивідуальних характеристик особистості, але й від зовнішніх умов, таких як соціальне середовище, професійне оточення та специфіка навчального процесу.

Професійна мотивація відіграє ключову роль у забезпеченні ефективності праці майбутніх психологів. Вона включає внутрішнє прагнення до самореалізації, усвідомлення цінності своєї діяльності та зовнішні стимули, які підтримують активність і сприяють професійному зростанню. Особливе

значення має роль освітнього процесу у формуванні мотивації. Викладачі, використовуючи сучасні методи навчання, створюють умови для розвитку інтересу до професії, залучають студентів до практичних і дослідницьких заходів, формують цінності й сприяють розкриттю їхнього професійного потенціалу.

Важливим аспектом є постійне самовдосконалення, яке передбачає навчання протягом усього життя. Професія психолога вимагає значних зусиль, наполегливості та глибокої внутрішньої роботи. Формування професійної мотивації базується на прагненні до самореалізації, визнання й гармонії між особистими цінностями та професійними цілями. У процесі навчання студенти проходять кілька етапів трансформації мотивації: від початкової зацікавленості професією до стійкого усвідомлення своїх цілей і пріоритетів. Цей процес супроводжується адаптацією до вимог професії, уточненням професійних прагнень і розвитком ключових навичок.

Водночас результати досліджень свідчать, що студенти нерідко стикаються з невпевненістю у своєму професійному виборі. Це зумовлено недостатньо розвиненими професійними навичками, браком чіткої стратегії досягнення цілей і страхом перед майбутнім працевлаштуванням. Подолання цих труднощів можливе через активну підтримку й розвиток мотивації з боку викладачів, а також через створення умов для самостійного професійного зростання студентів.

Мотивація до професії психолога є індивідуальним і багатограним явищем, що формується під впливом внутрішніх прагнень особистості, зовнішніх обставин та специфіки навчального процесу. Її розвиток забезпечує не лише успішність професійної діяльності, але й сприяє особистісному розвитку майбутніх фахівців, формуванню їхньої здатності до адаптації, творчості та самореалізації у вибраній сфері. Таким чином, мотивація є визначальним чинником, що впливає на професійне становлення психолога і формує основу для його майбутнього успіху в обраній діяльності.

РОЗДІЛ 2. СТРУКТУРНО-ЗМІСТОВІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ.

2.1. Організація та методологія емпіричного дослідження

Дане емпіричне дослідження спрямоване на вивчення мотивації вибору професії психолога серед студентів і за своїм характером є описово-кореляційним та крос-секційним (поперечним). Описовий аспект дослідження реалізується через детальну характеристику феномену мотивації вибору професії психолога сучасними студентами. Це передбачає виявлення домінуючих мотивів, що спонукають студентів обирати саме цей фах, аналіз структури цих мотивів, тобто того, як вони співвідносяться та взаємодіють між собою, а також дослідження особливостей прояву мотивації у студентів різних курсів. Інакше кажучи, ми прагнемо створити детальний «портрет» мотиваційної сфери студентів-психологів, зафіксувавши її ключові параметри та характеристики.

Кореляційний аспект дослідження полягає у пошуку та аналізі взаємозв'язків між мотивацією вибору професії психолога та іншими змінними. Зокрема, ми прагнемо виявити, чи пов'язана сила та структура мотивації з певними особистісними характеристиками студентів, такими як рівень емпатії, тривожності, тощо. Крім того, ми дослідимо, чи існують статистично значущі відмінності в мотивації студентів молодших та старших курсів. Це дозволить нам не просто описати стан мотивації, а й зрозуміти, які фактори можуть на неї впливати та як вона змінюється в процесі навчання. Варто підкреслити, що ми не ставимо за мету встановити причинно-наслідкові зв'язки, а фокусуємося саме на виявленні наявності та сили кореляції (статистичного взаємозв'язку) між досліджуваними змінними.

Дослідження є емпіричним, оскільки ґрунтується на зборі та аналізі первинних даних, отриманих безпосередньо від студентів-психологів. Ми не обмежуємося теоретичними міркуваннями, а звертаємося до реального досвіду

та думок учасників дослідження. Крос-секційний (поперечний) характер дослідження означає, що збір даних відбуватиметься одноразово, в один певний момент часу. Ми отримаємо своєрідний «знімок» стану мотиваційної сфери студентів-психологів на момент проведення дослідження. Такий дизайн є доцільним, враховуючи мету нашого дослідження, яка полягає не у відстеженні динаміки мотивації в часі, а у виявленні загальних тенденцій та взаємозв'язків між змінними на певному етапі навчання.

Отже, обраний дизайн дослідження дозволить нам комплексно дослідити мотивацію вибору професії психолога, отримати цілісне уявлення про цей феномен та виявити фактори, що можуть впливати на формування та розвиток професійної мотивації у майбутніх психологів.

Метод дослідження. У даному дослідженні буде застосовано кількісний метод збору даних. Основним інструментом збору інформації виступить анкетування, що передбачає використання спеціально розробленої анкети, яка містить як закриті питання з фіксованими варіантами відповідей, так і шкальовані твердження. Такий підхід дозволить отримати числові дані, що піддаються статистичному аналізу, щодо різних аспектів мотивації вибору професії психолога, а також щодо пов'язаних з нею особистісних характеристик студентів. Використання анкетування забезпечить охоплення достатньо великої кількості респондентів, що є важливим для забезпечення репрезентативності вибірки та достовірності отриманих результатів. Крім того, анкетування є стандартизованим методом, що дозволяє порівнювати відповіді різних респондентів та виявляти загальні тенденції.

Стратегія дослідження. Дослідження було здійснене за поперечною (крос-секційною) стратегією. Це означає, що дані будуть збиратися одноразово, в один певний момент часу, шляхом анкетування студентів різних курсів, які навчаються за спеціальністю «Психологія». Такий підхід дозволить отримати «зріз» мотиваційної сфери студентів-психологів, що відображає стан мотивації на різних етапах навчання, а також виявити статистично значущі відмінності між групами студентів молодших та старших курсів. Поперечна стратегія є

оптимальною для досягнення мети даного дослідження, оскільки вона не передбачає тривалого спостереження за одними й тими самими респондентами, а фокусується на вивченні характеристик різних груп студентів на певному етапі їхнього навчання.

Дослідження здійснювалося за такими етапами:

1. Підготовчий етап (аналіз наукових джерел із теми мотивації професійного вибору; вибір психодіагностичних методик для оцінки мотивації та її складових; формування вибірки досліджуваних).
2. Основний етап (проведення анкетування).
3. Аналітичний етап (статистична обробка даних; інтерпретація результатів)

Інструментарій дослідження: для збору даних використовувалися наступні методики, спеціально адаптовані для дослідження мотивації вибору професії:

1. Методика вивчення мотивації професійного вибору (Є.П. Ільїн): дозволяє оцінити основні мотиви, що спонукають до вибору професії (інтерес до діяльності, матеріальна винагорода, статус, можливість самореалізації тощо).
2. Методика дослідження професійної спрямованості особистості (В.С. Мерлін): виявляє переважний тип мотивації – пізнавальний, соціальний або матеріальний.
3. Методика діагностики ціннісних орієнтацій у професійній сфері (Д.О. Леонт'єв): дозволяє оцінити, наскільки вибір професії відповідає внутрішнім цінностям студента та його прагненню до самореалізації.

Статистична обробка даних проводилася із застосуванням: методів описової статистики; кореляційного аналізу; методів порівняння непарних вибірок.

Етичні аспекти: усі учасники дослідження були поінформовані про його мету, надані письмову згоду на участь, анонімність відповідей була гарантована.

2.2. Характеристика вибірки досліджуваних

Емпіричне дослідження проводилося серед студентів спеціальності «Психологія», які навчаються у вищому навчальному закладі. Формування вибірки здійснювалося з урахуванням наукових принципів репрезентативності, об'єктивності та добровільної участі респондентів.

Сукупність учасників дослідження становить 40 осіб, із яких 75% складають представниці жіночої статі (що відповідає 30 учасницям), тоді як 25% - це представники чоловічої статі (10 учасників). Віковий діапазон досліджуваних охоплює інтервал від 18 до 22 років, при цьому середнє значення віку (середнє арифметичне, M) дорівнює 20 рокам. Така диспропорція у гендерному розподілі може бути пояснена загальноновизнаною тенденцією до переважної зацікавленості спеціальністю «Психологія» серед жінок, що відображає ширші соціокультурні закономірності у виборі професійного шляху.

Розподіл учасників за етапами їхнього академічного прогресу структуровано за курсами навчання та поділено на дві когорти. Перша когорта охоплює студентів молодших курсів (1-2 курси), загальною чисельністю 20 осіб. Ця підгрупа репрезентує осіб, які перебувають на початковій фазі професійної підготовки, ще не маючи значного практичного досвіду. Їхня мотиваційна структура переважно формується на основі суб'єктивних очікувань від обраної професії та індивідуальних уявлень про її зміст і значення. Друга когорта включає студентів старших курсів (3-4 курси), також у кількості 20 осіб. Ця підгрупа складається з осіб, які вже отримали певний практичний досвід у рамках навчальних практик, що сприяє формуванню більш глибокого розуміння специфіки професійної діяльності. Унаслідок цього їхня мотивація зазнає трансформацій, зумовлених реальним досвідом взаємодії з професійним середовищем.

Соціально-демографічний профіль вибірки деталізовано за такими параметрами, як місце проживання та рівень попередньої освіти. Переважна більшість учасників - 32 особи, що становить 80% вибірки, - є жителями міських

територій, тоді як 8 осіб (20%) походять із сільської місцевості. Такий розподіл відображає типову соціальну структуру студентського контингенту вищих навчальних закладів, де домінують представники урбанізованих регіонів, що може бути пов'язано з доступністю освітніх ресурсів і ширшими можливостями для вступу. Щодо освітнього бекграунду, усі учасники дослідження завершили повну загальну середню освіту. При цьому 10 осіб, що відповідає 25% вибірки, здобули її в спеціалізованих ліцеях із гуманітарним або психологічним спрямуванням, що може свідчити про ранній прояв інтересу до гуманітарних дисциплін і професійної орієнтації на психологію.

Для забезпечення валідності та релевантності зібраних даних при відборі учасників дослідження застосовувалися чітко визначені критерії включення. Усі досліджувані є студентами, які здобувають освіту за спеціальністю «Психологія», що гарантує відповідність їхнього профілю цілям дослідження. Участь у дослідженні була добровільною, що забезпечило етичну основу збору даних. Віковий діапазон учасників обмежено рамками від 18 до 22 років, що відповідає типовому віку студентів бакалаврських програм. Кожен учасник підписав інформовану згоду, підтверджуючи свою обізнаність із цілями дослідження та згодою на обробку даних, що відповідає стандартам дослідницької етики.

Паралельно з критеріями включення визначено й умови виключення з вибірки, спрямовані на мінімізацію потенційних спотворень результатів. Учасники, які надали неповні відповіді в анкетах чи тестах, не були включені до остаточного аналізу, щоб уникнути втрати достовірності даних. Відсутність підписаної інформованої згоди також слугувала підставою для виключення, оскільки це порушує етичні принципи дослідження. Крім того, із вибірки вилучалися респонденти з досвідом професійної діяльності за фахом тривалістю понад 6 місяців. Такий критерій зумовлений припущенням, що тривалий професійний досвід може суттєво вплинути на мотиваційну структуру, змістивши її від типових характеристик студентської вибірки до особливостей, притаманних практикуючих фахівців, що не відповідає меті даного дослідження.

Репрезентативність вибірки

Склад вибірки дозволяє вивчити мотиваційні особливості студентів різних курсів. Гендерна структура вибірки, хоча і має переважання жінок, відповідає загальним тенденціям гендерного розподілу в професії психолога. Залучення студентів із різним досвідом навчання забезпечує можливість аналізу змін у мотивації в динаміці.

Таким чином, вибірка дослідження є достатньо репрезентативною для досягнення поставлених цілей. Вона забезпечує необхідні умови для отримання надійних даних про мотиваційну сферу студентів спеціальності «Психологія» та фактори, що впливають на її формування.

Висновки до другого розділу

У другому розділі роботи було проведено детальний опис організації емпіричного дослідження, визначено його методологічні основи, структуру вибірки та застосовані інструменти. Дослідження побудоване з дотриманням наукових принципів репрезентативності, системності та об'єктивності, що забезпечує достовірність отриманих результатів.

У ході аналізу організації дослідження було обґрунтовано вибір кількісного методу збору даних, зокрема використання анкетування та стандартизованих психодіагностичних методик, адаптованих для оцінки мотивації до вибору професії. Обраний підхід дозволив отримати дані про ключові аспекти мотивації, її структуру та взаємозв'язок із особистісними характеристиками студентів. Крос-секційний дизайн дослідження забезпечив одночасний збір даних у межах певного часово-просторового контексту, що дало змогу порівняти мотивацію студентів молодших і старших курсів.

Характеристика вибірки свідчить про її репрезентативність у межах досліджуваної групи. До участі були залучені студенти спеціальності «Психологія», які мають різний рівень навчального досвіду. Гендерний розподіл,

а також соціально-демографічні характеристики відповідають типовій структурі студентської аудиторії, що дозволяє зробити узагальнені висновки щодо мотиваційної сфери майбутніх психологів.

Обрані психодіагностичні методики дали змогу оцінити мотиваційні компоненти, такі як внутрішнє прагнення до самореалізації, орієнтація на професійний розвиток і зовнішні стимули. Окрім того, вони дозволяють дослідити вплив ціннісних орієнтацій, пізнавальних інтересів та особистісних характеристик на мотивацію студентів.

Отримані результати створюють основу для подальшого аналізу мотиваційних особливостей студентів-психологів та дають змогу виявити закономірності, які впливають на вибір професії та розвиток професійних прагнень. Усе це є важливим для формування практичних рекомендацій щодо вдосконалення професійної підготовки студентів і підтримки їхньої мотиваційної сфери.

РОЗДІЛ 3. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ МОТИВАЦІЇ ВИБОРУ ПРОФЕСІЇ ПСИХОЛОГА СУЧАСНИМИ СТУДЕНТАМИ

3.1. Результати аналізу основних мотиваційних чинників вибору професії психолога сучасними студентами

Для аналізу мотивації вибору професії психолога була застосована методика вивчення мотивації професійного вибору (Є.П. Ільїн). Ця методика дозволяє оцінити структуру та пріоритетність основних мотивів, що спонукають студентів обирати професію. У межах методики було виділено п'ять основних мотиваційних чинників, кожен із яких оцінювався за рівнем важливості для респондентів.

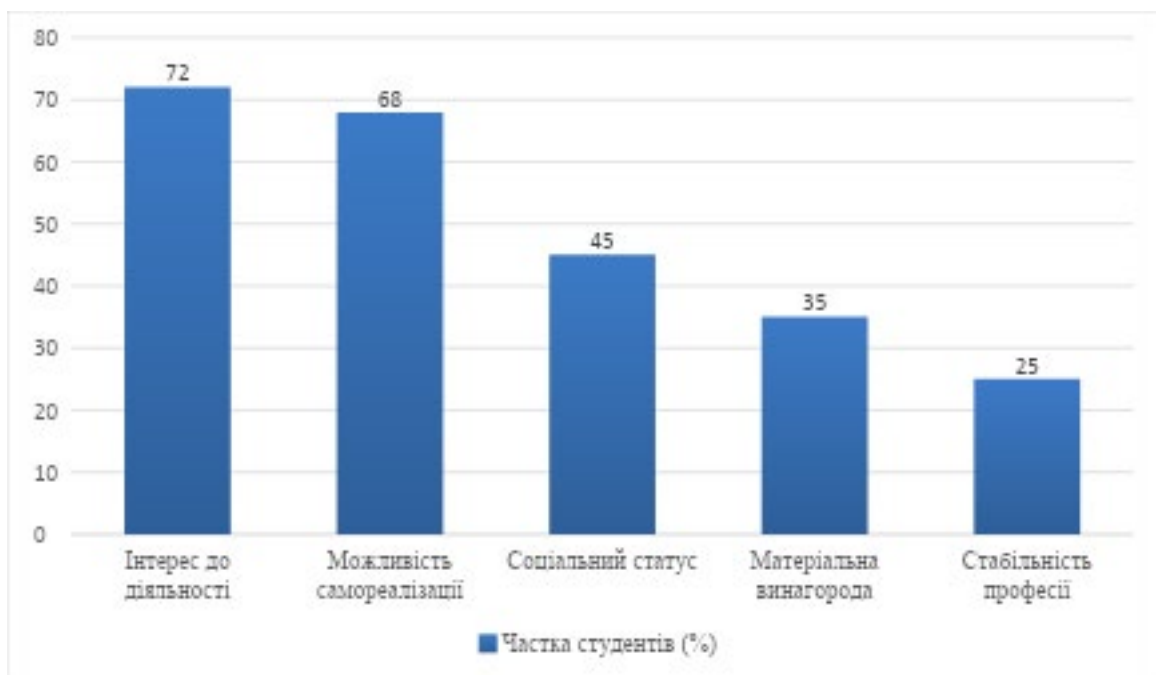

Рис. 3.1. Розподіл результатів за методикою вивчення мотивації професійного вибору (Є.П. Ільїн)

Результати за ключовими мотивами

1. **Інтерес до діяльності (72% респондентів).** Цей мотив став найбільш поширеним серед студентів. Учасники відзначали, що вибір професії

був зумовлений їхнім прагненням глибше зрозуміти психічні процеси людини, а також бажанням допомагати іншим. Високий інтерес до діяльності переважно характерний для студентів молодших курсів (82%), які ще не мали практичного досвіду роботи, але вбачають у професії психолога можливість реалізації своїх пізнавальних потреб.

Приклади типових відповідей студентів: «Я завжди хотів зрозуміти, чому люди поведуться так чи інакше»; «Мене цікавить, як працює людський розум, і я хочу розвивати ці знання».

2. Можливість самореалізації (68%). Близько двох третин респондентів вказали, що професія психолога надає можливість особистісного розвитку та вдосконалення. Цей мотив набув особливої важливості серед студентів старших курсів (75%), які вже усвідомлюють, як їхній професійний розвиток пов'язаний із досягненням життєвих цілей.

Зі студентських відгуків: «Я бачу в професії психолога можливість реалізувати свої ідеї та стати кращою версією себе»; «Для мене важливо не лише працювати, але й розвиватися як особистість».

3. Соціальний статус (45%). Професія психолога асоціюється з престижністю та високою суспільною оцінкою. Цей мотив переважно характерний для студентів старших курсів, які починають оцінювати професію з точки зору суспільного визнання.

Типові коментарі: «Професія психолога є престижною, і люди поважають тих, хто розуміє людську поведінку»; «Я обрала цю професію, бо вона надає можливість отримати повагу від інших».

4. Матеріальна винагорода (35%). Матеріальна мотивація посідає нижчі позиції, однак її важливість не можна недооцінювати. Цей чинник виявився значущим серед студентів старших курсів, які почали замислюватися про кар'єрні перспективи та фінансову стабільність.

Приклади відповідей: «Я розумію, що професія психолога може бути добре оплачуваною, особливо в приватній практиці»; «Заробіток важливий, але не є головним чинником мого вибору».

5. **Стабільність професії (25%).** Деякі студенти зазначили, що професія психолога є стабільною в сучасному суспільстві, оскільки попит на психологічні послуги постійно зростає.

Зі слів респондентів: «Психологія – це професія, яка буде затребуваною завжди»; «Я бачу цю професію як стабільну та перспективну».

Ієрархія мотивів

Результати ранжування мотивів серед усіх респондентів показали наступну ієрархію:

1. Інтерес до діяльності.
2. Можливість самореалізації.
3. Соціальний статус.
4. Матеріальна винагорода.
5. Стабільність професії.

Ці дані свідчать про переважання внутрішніх мотивів, таких як інтерес та самореалізація, над зовнішніми стимулами, такими як соціальний статус і матеріальна винагорода.

Аналіз результатів за методикою Є.П. Ільїна показав, що більшість студентів обирають професію психолога через її гуманістичну спрямованість, орієнтацію на особистісний розвиток та можливість розуміння інших. При цьому внутрішня мотивація переважає над зовнішніми стимулами, що підтверджує високу значущість ціннісних аспектів професії для сучасних студентів.

3.2. Результати вивчення взаємозв'язку мотивації з особистісними характеристиками студентів

Для дослідження взаємозв'язку між мотивацією до вибору професії психолога та особистісними характеристиками застосовано методику дослідження професійної спрямованості особистості, розроблену В. С. Мерліном. Цей інструмент дозволяє визначити домінуючий тип професійної

спрямованості респондентів, розподіляючи їх на пізнавальний, соціальний або матеріальний тип, а також проаналізувати взаємодію цих типів із іншими психологічними характеристиками особистості.

Результати оцінки професійної спрямованості за методикою В. С. Мерліна (див. рис. 3.2) свідчать про чіткий розподіл типів серед студентів.

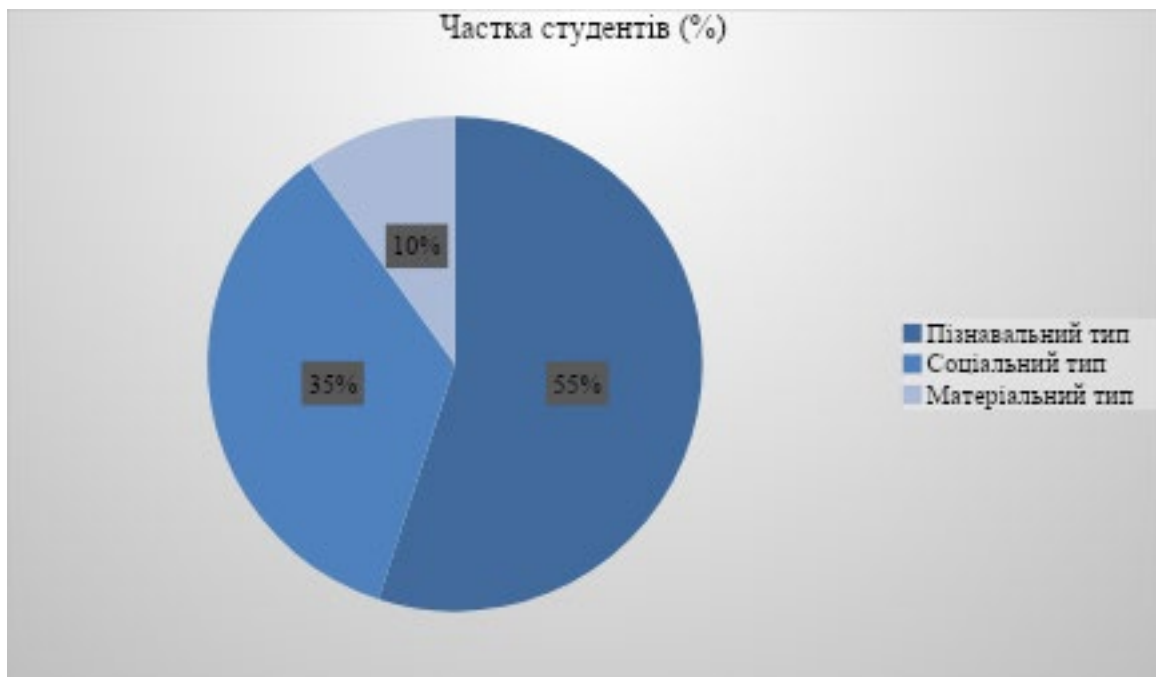

Рис. 3.2. Результати методики дослідження професійної спрямованості особистості

Найпоширенішим виявився пізнавальний тип, який охоплює 55% вибірки. Студенти з такою спрямованістю демонструють орієнтацію на здобуття знань, розвиток професійних компетенцій і поглиблене розуміння психологічних закономірностей. Цей тип переважає серед студентів молодших курсів, де його частка становить 65%. У ході дослідження студенти надавали коментарі (отримані через додаткове відкрите опитування), які ілюструють їхню мотивацію: наприклад, «Я хочу більше дізнатися про людську психіку, щоб глибше розуміти оточуючих» або «Це професія, яка дозволяє постійно навчатися і вдосконалюватися». Другим за поширеністю є соціальний тип, який складає 35% вибірки і частіше проявляється серед студентів старших курсів (45%). Ця

спрямованість характеризується прагненням до міжособистісної взаємодії, допомоги іншим і досягнення соціальної користі. Типові висловлювання таких респондентів включають: «Для мене важливо робити щось корисне для інших людей» та «Я хочу допомагати людям вирішувати їхні проблеми». Найменш представленим виявився матеріальний тип, який охоплює лише 10% студентів, переважно з числа старших курсів. Для них характерна орієнтація на матеріальні стимули, що відображено у відповідях: «Для мене важливо мати стабільний дохід у майбутньому» чи «Хоча я хочу допомагати людям, я також зважаю на фінансовий аспект професії».

Наступним етапом дослідження стало виявлення взаємозв'язків між типами професійної спрямованості та іншими особистісними характеристиками. Для пізнавального типу встановлено позитивний кореляційний зв'язок із рівнем емпатії ($r = 0.68$, $p = 0.012$), що вказує на високу здатність таких студентів до співпереживання та розуміння інших. Також цей тип корелює з показником когнітивної гнучкості ($r = 0.55$, $p = 0.019$), підкреслюючи їхню здатність адаптуватися до нових знань і ситуацій. Для соціального типу виявлено значущий зв'язок із соціальною спрямованістю ($r = 0.72$, $p = 0.008$), що підтверджує високу потребу в соціальній взаємодії, а також кореляцію з рівнем комунікативних навичок ($r = 0.64$, $p = 0.015$). Щодо матеріального типу, спостерігається слабкий зв'язок із загальною мотивацією досягнення успіху ($r = 0.30$, $p = 0.047$), що може свідчити про прагнення до фінансової стабільності через професійні досягнення, однак зв'язок із іншими характеристиками (наприклад, емпатією) виявився незначущим ($r = 0.12$, $p = 0.412$).

Результати кореляційного аналізу за методикою В. С. Мерліна представлено в таблиці 1, створеній на основі обробки даних у програмному середовищі SPSS.

Таблиця 3.1

Кореляційний аналіз професійної спрямованості (В. С. Мерлін)

Тип спрямованості	Характеристика	r	p	Значущість
Пізнавальний	Емпатія	0.68	0.012	Значуща
Пізнавальний	Когнітивна гнучкість	0.55	0.019	Значуща
Соціальний	Соціальна спрямованість	0.72	0.008	Значуща
Соціальний	Комунікативні навички	0.64	0.015	Значуща
Матеріальний	Мотивація успіху	0.30	0.047	Значуща
Матеріальний	Емпатія	0.12	0.412	Незначуща

Застосування методики В. С. Мерліна дозволило встановити, що переважна більшість студентів орієнтована на пізнавальні та соціальні аспекти професії психолога. Виявлені значущі кореляції між пізнавальним типом і емпатією, а також між соціальним типом і комунікативними навичками свідчать про те, що вибір професії психолога здебільшого базується на внутрішніх мотивах і прагненні допомагати іншим. Матеріальні стимули відіграють другорядну роль, хоча їхня вага дещо зростає серед студентів старших курсів.

Для поглибленого аналізу мотивації до вибору професії психолога додатково застосовано методику діагностики ціннісних орієнтацій у професійній сфері, розроблену Д. О. Леонтьєвим. Цей інструмент дає змогу оцінити ступінь узгодженості вибору професії з внутрішніми цінностями студентів, їхніми прагненнями до самореалізації та особистісного розвитку.

Результати дослідження за методикою Д. О. Леонтьєва (див. рис. 3.3) на вибірці з 40 респондентів виявили три основні групи ціннісних орієнтацій.

Рис. 3.3. Результати методики діагностики ціннісних орієнтацій у професійній сфері (Д.О. Леонт'єв)

Найчисельніша група, що становить 62% вибірки, орієнтована на самореалізацію. Такі студенти розглядають професію психолога як засіб реалізації власного потенціалу, досягнення особистісного зростання та внутрішньої гармонії, сприймаючи свою діяльність як своєрідну місію. Їхні коментарі, отримані через додаткове відкрите опитування, включають: «Психологія для мене - це не просто робота, а можливість реалізувати свої ідеї та прагнення» та «Я вірю, що моя професія допоможе мені знайти сенс у житті». Друга група, яка охоплює 28% респондентів, акцентує увагу на суспільній користі. Ці студенти підкреслюють значущість своєї професії для суспільства, спрямовуючи зусилля на допомогу людям, вирішення соціальних проблем і підвищення психологічного благополуччя. Типові висловлювання з їхніх відповідей: «Я хочу допомагати людям долати труднощі» і «Для мене важливо робити свій внесок у гармонізацію суспільства». Третя, найменш численна група (10%), орієнтована на матеріальні стимули. Представники цієї групи обирають професію психолога через прагнення до фінансової стабільності, звертаючи увагу на практичний аспект діяльності. Їхні відповіді відображають цю позицію:

«Психологія має бути добре оплачуваною, адже це складна робота» та «Я обрав цю професію, бо вона перспективна і може забезпечити стабільний дохід».

Аналіз структури ціннісних орієнтацій показав, що переважна частка студентів (62%) керується внутрішніми цінностями, такими як самореалізація та суспільна користь. Зовнішні стимули, зокрема матеріальна винагорода, мають другорядне значення, хоча їхня роль зростає серед студентів старших курсів, що може бути пов'язано з наближенням до реального професійного контексту.

Кореляційний аналіз за методикою Д. О. Леонт'єва виявив зв'язки між ціннісними орієнтаціями та мотиваційними чинниками. Орієнтація на самореалізацію позитивно корелює з внутрішньою мотивацією досягнення успіху ($r = 0.71$, $p = 0.009$) і має зв'язок із високим рівнем усвідомленості цінностей ($r = 0.65$, $p = 0.013$). Орієнтація на суспільну користь корелює із соціальною спрямованістю ($r = 0.68$, $p = 0.011$), але демонструє слабший зв'язок із пізнавальними мотивами ($r = 0.32$, $p = 0.041$), тоді як кореляція з комунікативними навичками виявилася незначущою ($r = 0.18$, $p = 0.284$). Орієнтація на матеріальні стимули позитивно корелює із зовнішньою мотивацією ($r = 0.56$, $p = 0.017$) і має слабкий зв'язок із прагненням досягти професійного статусу ($r = 0.38$, $p = 0.033$).

Результати кореляційного аналізу за методикою Д. О. Леонт'єва подано в таблиці 2, сформованій за допомогою програмного забезпечення Jamovi.

Таблиця 3.2

Кореляційний аналіз ціннісних орієнтацій (Д. О. Леонт'єв)

Ціннісна орієнтація	Характеристика	r	p	Значущість
Самореалізація	Внутрішня мотивація успіху	0.71	0.009	Значуща
Самореалізація	Усвідомленість цінностей	0.65	0.013	Значуща
Суспільна користь	Соціальна спрямованість	0.68	0.011	Значуща
Суспільна користь	Пізнавальні мотиви	0.32	0.041	Значуща
Суспільна користь	Комунікативні навички	0.18	0.284	Незначуща
Матеріальні стимули	Зовнішня мотивація	0.56	0.017	Значуща
Матеріальні стимули	Прагнення до статусу	0.38	0.033	Значуща

Застосування методики Д. О. Леонт'єва підтвердило, що вибір професії психолога переважно ґрунтується на внутрішніх цінностях, таких як самореалізація та суспільна користь. Зовнішні стимули відіграють менш значущу роль, однак їхня вага зростає на старших курсах, що відображає вплив наближення до практичної діяльності. Отримані дані підкреслюють важливість гармонізації внутрішніх і зовнішніх чинників у формуванні мотиваційної сфери студентів.

3.3. Зіставний аналіз мотивації до вибору професії студентами молодших і старших курсів

Для вивчення змін у мотивації до вибору професії психолога на різних етапах навчання було проведено порівняльний аналіз відповідей студентів молодших (1-2 курси) та старших (3-4 курси) курсів. Це дозволило виявити динаміку змін у мотиваційній структурі, пов'язаних із накопиченням досвіду, формуванням професійних установок та усвідомленням практичних аспектів майбутньої діяльності.

Рис. 3.4. Співвідношення результатів методик в залежності від курсу навчання.

Основні результати аналізу

1. Інтерес до діяльності:

- **Молодші курси (82%):** Найвищий рівень мотивації, пов'язаний із пізнавальним інтересом. Студенти на ранніх етапах навчання орієнтовані на отримання нових знань, вивчення психологічних закономірностей і розуміння людської психіки.

Типові коментарі:

- «Я хочу дізнатися, як працює психіка людини».
- «Мене цікавлять психологічні теорії та практики».

Старші курси (65%): Інтерес до діяльності зберігається, але частково знижується через накопичений практичний досвід. Студенти починають приділяти більше уваги прикладним аспектам професії.

2. **Можливість самореалізації:**

Молодші курси (55%): Прагнення до самореалізації менш виражене, оскільки студенти ще не усвідомлюють, як професія дозволить їм реалізувати свої життєві цілі.

Старші курси (75%): На старших курсах цей мотив стає домінантним. Студенти бачать професію як платформу для особистісного та професійного розвитку.

Типові коментарі:

- «Я відчуваю, що моя професія допоможе мені досягти моїх цілей».
- «Я хочу стати кращою версією себе через психологію».

3. **Соціальний статус:**

Молодші курси (30%): Соціальний статус не є важливим мотивом для більшості студентів на ранніх етапах навчання. Їхні уявлення про престиж професії ще не сформовані.

Старші курси (55%): Зі збільшенням досвіду та знайомством із професійним середовищем важливість цього мотиву зростає. Студенти починають розглядати психологію як престижну професію, яка забезпечує визнання з боку суспільства.

4. **Матеріальна винагорода:**

Молодші курси (20%): На початкових етапах навчання матеріальні стимули не є пріоритетними.

Старші курси (45%): На старших курсах цей мотив значно посилюється. Студенти розуміють, що для стабільної кар'єри матеріальна винагорода також є важливою складовою.

5. **Стабільність професії:**

Молодші курси (15%): Студенти молодших курсів рідко замислюються про стабільність професії, оскільки їхня увага зосереджена на навчанні та здобутті знань.

Старші курси (35%): На старших курсах мотив стабільності професії набуває більшого значення. Студенти починають оцінювати професію з точки зору її довгострокових перспектив.

Динаміка змін у мотивації

Порівняльний аналіз показав, що студенти молодших курсів орієнтовані переважно на пізнавальний інтерес, отримання знань і знайомство з психологічними концепціями. Для них характерна висока енергія й допитливість, пов'язані з новизною та відкриттям професійної сфери.

На старших курсах мотивація стає більш усвідомленою та цілеспрямованою. Зростає значення мотивів самореалізації, соціального статусу та матеріальної винагороди, що свідчить про професійне дорослішання студентів і їхню готовність інтегруватися в реальне професійне середовище.

3.4. Практичні рекомендації за результатами дослідження

На основі проведеного дослідження було розроблено комплексні практичні рекомендації, спрямовані на вдосконалення освітнього процесу та підтримку мотиваційної сфери студентів-психологів. Вони враховують особливості мотивації на різних етапах навчання, динаміку змін у ціннісних орієнтаціях і професійній спрямованості, а також необхідність підготовки студентів до інтеграції у професійне середовище.

Студенти молодших курсів, які щойно розпочинають своє навчання, зазвичай мотивовані пізнавальним інтересом і прагненням отримати нові знання. Для підтримки цього ентузіазму рекомендується активне використання інтерактивних методів навчання, таких як кейс-методи, рольові ігри, дискусії, а також залучення студентів до роботи над реальними проєктами. Це допоможе їм

не лише засвоїти теоретичні знання, але й побачити, як вони застосовуються на практиці.

Особливу увагу слід приділити міждисциплінарному підходу, який інтегрує психологію з іншими науками, такими як нейробіологія, соціологія, культурологія. Такий підхід не лише розширює горизонт знань, але й підвищує інтерес студентів до психології як науки. Організація екскурсій до психологічних центрів, клінік чи реабілітаційних установ, а також майстер-класів за участі практикуючих психологів дозволяє студентам побачити практичні аспекти професії, що сприяє їхньому усвідомленню перспектив обраного фаху. Інформаційна підтримка у вигляді лекцій та семінарів про актуальність професії, її роль у сучасному суспільстві та можливості кар'єрного зростання також є важливим елементом для збереження мотивації студентів на початкових етапах навчання.

Студенти старших курсів мають інші пріоритети у своїй мотивації, зокрема прагнення до самореалізації, підготовка до професійної діяльності та пошук фінансової стабільності. Для цієї категорії студентів необхідно посилити практичну підготовку. Залучення студентів до реальної роботи з клієнтами під супервізією викладачів, організація практик у психологічних установах, проведення інтенсивних тренінгів із розвитку професійних компетенцій є ключовими елементами успішної підготовки. Ці тренінги мають бути спрямовані на розвиток таких навичок, як ефективна комунікація, управління емоціями, емпатія, розв'язання конфліктів і робота з різними категоріями клієнтів. Важливим доповненням стане організація менторських програм, у рамках яких студенти отримуватимуть підтримку та рекомендації від досвідчених практиків.

Крім того, слід розвивати підприємницькі навички у студентів, які планують займатися приватною практикою. Це включає навчання основам управління власною практикою, маркетингу психологічних послуг і формуванню бізнес-стратегій. Такі знання дозволять студентам ефективно адаптуватися до ринку праці та реалізовувати свої професійні цілі.

Формування ціннісних орієнтацій студентів є ще одним важливим аспектом. Для цього рекомендується проводити семінари та тренінги, які допомагають усвідомити етичну значущість професії, її гуманістичну складову та вплив на суспільство. Індивідуальні консультації з викладачами чи практикуючими психологами можуть сприяти глибшому розумінню студентами своїх життєвих і професійних цілей. Підтримка мотивації до самореалізації також є критично важливою. Розробка індивідуальних планів розвитку, що включають як академічні досягнення, так і участь у наукових заходах, сприятиме збереженню високого рівня внутрішньої мотивації.

Науково-дослідницька діяльність може стати потужним стимулом для студентів, які прагнуть до професійного розвитку. Організація студентських конференцій, воркшопів і публікацій наукових статей дозволяє їм відчувати себе частиною професійного співтовариства, розвивати впевненість у своїх силах і отримувати практичний досвід роботи над науковими проектами. Використання сучасних технологій, таких як психодіагностичні онлайн-інструменти та аналіз великих даних, зробить навчальний процес більш актуальним і відповідним викликам сучасності.

Підготовка до інтеграції в професійне середовище є важливою складовою для студентів старших курсів. Кар'єрне консультування, що включає рекомендації щодо вибору спеціалізації, створення професійного портфоліо та підготовки до співбесід, дозволяє студентам краще адаптуватися до вимог ринку праці. Навчання адаптації до сучасних тенденцій у сфері психології, таких як розвиток онлайн-консультування та нові підходи до психотерапії, сприятиме їхньому успішному працевлаштуванню.

Реалізація цих рекомендацій дозволить не лише підвищити ефективність освітнього процесу, але й сприятиме гармонійному розвитку особистості студентів, забезпечить формування їхньої внутрішньої готовності до професійної діяльності. Це дозволить підготувати фахівців, які мають глибокі знання, професійні навички та усвідомлення значущості своєї діяльності для суспільства.

Висновки до третього розділу

У третьому розділі дослідження було здійснено аналіз мотиваційних чинників вибору професії психолога серед сучасних студентів. Отримані результати дали змогу не лише визначити структуру мотивації, але й виявити її зміни на різних етапах навчання, а також взаємозв'язок із особистісними характеристиками студентів.

Аналіз основних мотиваційних чинників показав, що домінуючими мотивами є інтерес до діяльності та можливість самореалізації. Більшість студентів бачать у професії психолога можливість пізнання внутрішнього світу людини, допомоги іншим і досягнення особистісного зростання. Водночас такі фактори, як соціальний статус і матеріальна винагорода, хоч і відіграють певну роль, є другорядними, особливо для студентів молодших курсів. Це свідчить про переважання внутрішніх мотивацій над зовнішніми стимулами на початкових етапах навчання.

Дослідження взаємозв'язку мотивації з особистісними характеристиками виявило, що пізнавальний тип мотивації має сильний зв'язок із такими якостями, як емпатія та когнітивна гнучкість. Соціальний тип мотивації корелює з комунікативними навичками та соціальною спрямованістю. Матеріальний тип, хоча і має слабші кореляції, пов'язаний із зовнішньою мотивацією досягнення успіху. Це підкреслює, що мотивація студентів є багатогранною та формується під впливом як особистісних, так і зовнішніх чинників.

Зіставний аналіз мотивації студентів молодших і старших курсів засвідчив, що в процесі навчання відбувається трансформація мотиваційної структури. Для молодших курсів характерним є домінування пізнавального інтересу, тоді як студенти старших курсів більше орієнтовані на самореалізацію, соціальні аспекти професії та матеріальну стабільність. Ці зміни відображають поступовий перехід від академічного навчання до підготовки до реальної професійної діяльності.

Практичні рекомендації, розроблені на основі отриманих даних, спрямовані на підтримку та розвиток мотиваційної сфери студентів. Вони включають заходи для збереження пізнавального інтересу на молодших курсах, посилення практичної підготовки для старших курсів, формування гуманістичних цінностей, підтримку мотивації до самореалізації та інтеграцію сучасних технологій у навчальний процес.

Отже, проведене дослідження підтвердило, що мотивація до вибору професії психолога є складним і багатограним феноменом, який змінюється залежно від етапу навчання, особистісних характеристик і зовнішніх чинників. Розуміння цих аспектів дозволяє не лише покращити навчальний процес, але й сприяти гармонійному розвитку професійної ідентичності студентів, забезпечуючи їхню готовність до успішної реалізації у професійній діяльності.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження було присвячене комплексному вивченню мотивації вибору професії психолога студентами українських вишів, що є особливо актуальним у контексті сучасних соціально-економічних трансформацій та викликів, спричинених повномасштабною війною в Україні. Отримані результати дозволяють не лише констатувати стан мотиваційної сфери майбутніх психологів, але й сформулювати ряд узагальнюючих положень, що мають як теоретичне, так і практичне значення.

По-перше, теоретичний аналіз проблеми мотивації, здійснений у першому розділі, засвідчив її багатоаспектність та міждисциплінарний характер. Мотивація розглядається як складна система, де інтегруються внутрішні та зовнішні чинники, що спонукають людину до діяльності, визначають її спрямованість та інтенсивність. Вибір професії, будучи одним із ключових етапів професійного становлення, значною мірою детермінований саме мотиваційною сферою особистості. Особливої уваги заслуговує професія психолога, яка, з огляду на свою специфіку, висуває особливі вимоги до мотиваційної готовності, емпатійності, ціннісних орієнтацій та особистісної зрілості майбутніх фахівців.

По-друге, емпіричне дослідження виявило, що домінуючими мотивами вибору професії психолога сучасними студентами є внутрішній інтерес до діяльності та прагнення до самореалізації. Більшість респондентів вбачають у психології можливість глибшого пізнання людської природи, прагнуть допомагати іншим у подоланні життєвих труднощів та розкритті їхнього внутрішнього потенціалу. Ці мотиви переважають над зовнішніми стимулами, такими як соціальний статус чи матеріальна винагорода, що свідчить про високий рівень усвідомленості вибору та гуманістичну спрямованість студентів-психологів.

По-третє, результати дослідження підтвердили наявність статистично значущого взаємозв'язку між мотивацією вибору професії та особистісними характеристиками студентів. Встановлено, що пізнавальний тип мотивації, який

передбачає інтерес до вивчення психологічних феноменів, корелює з рівнем емпатії та когнітивною гнучкістю. Це означає, що студенти, орієнтовані на пізнання, виявляють більшу здатність до співпереживання, розуміння емоційного стану іншої людини, а також демонструють гнучкість мислення та відкритість до нового досвіду. Соціальний тип мотивації, пов'язаний із прагненням допомагати людям, виявив зв'язок із комунікативними навичками та соціальною спрямованістю особистості. Ці результати підкреслюють, що вибір професії психолога не є випадковим, а зумовлений комплексом особистісних якостей, які сприяють успішній професійній діяльності у цій сфері.

По-четверте, порівняльний аналіз мотивації студентів молодших і старших курсів виявив суттєву динаміку змін у мотиваційній структурі. Якщо для студентів молодших курсів характерним є переважання пізнавального інтересу, що відображає їхнє захоплення новими знаннями та прагнення розібратися в тонкощах психологічної науки, то на старших курсах значно зростає значущість мотивів самореалізації, соціального визнання та матеріального забезпечення. Це свідчить про поступове професійне дорослішання студентів, їхню інтеграцію в професійне середовище та усвідомлення практичних аспектів майбутньої діяльності. Такі зміни є закономірними і відображають процес формування професійної ідентичності.

По-п'яте, отримані результати підкреслюють необхідність цілеспрямованого формування та розвитку професійної мотивації студентів-психологів протягом усього періоду навчання. Недостатньо лише підтримувати пізнавальний інтерес на початкових етапах; важливо створювати умови для усвідомлення студентами можливостей для самореалізації у професії, сприяти розвитку їхніх гуманістичних цінностей, емпатійних здібностей, комунікативних навичок та формувати реалістичні уявлення про майбутню професійну діяльність.

По-шосте, на основі результатів дослідження розроблено комплекс практичних рекомендацій, спрямованих на вдосконалення системи підготовки майбутніх психологів. Ці рекомендації охоплюють різні аспекти освітнього

процесу: від активізації пізнавального інтересу на молодших курсах за допомогою інтерактивних методів навчання та міждисциплінарного підходу до посилення практичної підготовки на старших курсах через залучення студентів до реальної роботи з клієнтами, проведення тренінгів з розвитку професійних компетенцій та організацію менторських програм. Окрему увагу приділено формуванню ціннісних орієнтацій, розвитку підприємницьких навичок, підтримці мотивації до самореалізації та науково-дослідницької діяльності, а також підготовці студентів до інтеграції у професійне середовище, враховуючи виклики воєнного часу.

По-сьоме, проведені дослідження набуває особливої актуальності у контексті сучасних подій в Україні. Повномасштабна війна призвела до безпрецедентного зростання потреби у психологічній допомозі серед усіх верств населення. Психологічні наслідки війни, такі як посттравматичний стресовий розлад, тривожні розлади, депресія, потребують кваліфікованого втручання. Це висуває підвищені вимоги не лише до професійної компетентності, але й до мотиваційної готовності, стійкості та емпатійності майбутніх психологів. Результати дослідження підкреслюють важливість ґрунтовної підготовки фахівців, здатних ефективно працювати в умовах кризи, надавати підтримку постраждалим та сприяти відновленню психологічного благополуччя суспільства.

По-восьме, результати дослідження відкривають перспективи для подальших наукових розвідок у царині професійної мотивації. Поглибленого вивчення потребують, зокрема, гендерні аспекти мотивації вибору професії психолога, вплив соціокультурного контексту, а також роль особистісних чинників, таких як емоційний інтелект, стресостійкість та саморегуляція. Доцільним є проведення лонгітюдних досліджень, які б дозволили відстежити динаміку мотиваційної сфери студентів протягом усього періоду навчання та на початкових етапах їхньої самостійної професійної діяльності. Важливим напрямком є також розробка та апробація інноваційних методів формування та

розвитку професійної мотивації, зокрема з використанням сучасних інформаційних технологій.

Таким чином, проведене дослідження суттєво розширює наукові уявлення про мотивацію вибору професії психолога, розкриває її структуру, динаміку, взаємозв'язок з особистісними характеристиками студентів та окреслює шляхи оптимізації процесу підготовки майбутніх фахівців. Отримані результати мають вагомe теоретичне та практичне значення для вдосконалення системи психологічної освіти в Україні, підвищення якості професійної діяльності психологів та сприяння їхньому професійному самовизначенню й становленню, що є особливо важливим в умовах сучасних викликів, зумовлених, зокрема, наслідками війни. Результати дослідження переконливо свідчать, що цілеспрямоване формування та розвиток професійної мотивації, поряд із ґрунтовною теоретичною та практичною підготовкою, є запорукою успішного становлення майбутніх психологів та їхньої ефективної діяльності на благо суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДОДАТКИ

- Балл, Г. О. (2010). Орієнтири сучасного гуманізму (в царині освіти й виховання). *Вісник НАПН України*, 2(2), 5–16.
- Бех, І. Д. (2008). *Виховання особистості*. Либідь.
- Бондаренко, О. Ф. (2015). *Психологічна допомога особистості*. Фоліо.
- Боришевський, М. Й. (2001). *Психологічні закономірності розвитку громадянської свідомості та самосвідомості особистості* [Автореф. дис. докт. психол. наук, Київ].
- Варій, М. Й. (2007). *Загальна психологія*. Центр учбової літератури.
- Васильківська, С. В. (2017). *Формування професійної ідентичності майбутніх психологів у процесі фахової підготовки* [Автореф. дис. канд. психол. наук, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова].
- Вихрущ, А. В. (2001). *Теоретико-методичні основи професійної підготовки майбутніх психологів у вищих педагогічних навчальних закладах* [Автореф. дис. докт. пед. наук, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка].
- Вірна, Ж. П. (2008). *Мотиваційно-смілова регуляція у професійному становленні майбутніх психологів*. РВВ «Вежа» ВДУ ім. Лесі Українки.
- Говорун, Т. В., & Кікінежді, О. М. (2006). *Гендерна психологія*. Академія.
- Деркач, А. А., & Зазикін, В. Г. (2003). *Акмеологія*. КНЕУ.
- Завацька, Н. Є. (2003). *Основи психології праці*. МАУП.
- Ільїн, Є. П. (2002). *Мотивація і мотиви*. Вища школа.
- Кадикова, Т. А. (2018). *Мотиваційно-смілові детермінанти професійного самовизначення старшокласників* [Автореф. дис. канд. психол. наук, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова].
- Климчук, В. О. (2005). *Тренінг внутрішньої мотивації*. Главник.
- Копець, Л. В. (2008). *Психологія особистості*. Видавничий дім «Києво-Могилянська академія».

- Костюк, Г. С. (1989). *Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості*. Радянська школа.
- Коваленко, О. В. (2021). Психологічні чинники формування мотивації у студентів-психологів. *Науковий вісник Херсонського державного університету*, 2, 45–52.
- Ложкін, Г. В., & Пов'якель, Н. І. (2003). *Психологія конфлікту*. МАУП.
- Максименко, С. Д. (2006). *Гене́за, становлення, розвиток особистості*. Видавництво Європейського університету.
- Моляко, В. О. (2006). *Психологічна готовність до творчої праці*. Знання.
- М'ясоїд, П. А. (2006). *Загальна психологія*. Вища школа.
- Орбан-Лембрик, Л. Е. (2003). *Соціальна психологія*. Академвидав.
- Панок, В. Г. (2004). *Практична психологія: Теоретико-методологічні засади розвитку*. Ніка-Центр.
- Пов'якель, Н. І. (2006). *Професіогенез мислення психолога*. НПУ імені М. П. Драгоманова.
- Помиткіна, Л. В. (2005). *Психологія духовного розвитку особистості*. Видавництво Європейського університету.
- Приходько, І. І. (2023). Мотивація до професійної діяльності в умовах сучасного ринку праці. *Психологія і суспільство*, 1(89), 67–79.
- Рибалка, В. В. (2005). *Психологія праці*. Вища школа.
- Рождественська, О. А. (2012). *Мотивація навчально-професійної діяльності студентів*. КНЕУ.
- Савчин, М. В. (2013). *Психологія відповідальності*. Академвидав.
- Смульсон, М. Л. (2007). *Психологія розвитку інтелекту*. Нора-Друк.
- Слюсаревський, М. М. (2022). Психологічні основи професійного становлення в умовах цифровізації. *Проблеми сучасної психології*, 56, 15–28.
- Титаренко, Т. М. (2003). *Життєві кризи*. Главник.
- Чепелева, Н. В. (Ed.). (2006). *Психологічна культура особистості*. Либідь.
- Шевченко, Н. Ф. (2020). Розвиток професійної мотивації майбутніх психологів. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум»*, 8, 102–109.

- Ярошенко, А. Д. (2006). *Групова навчальна діяльність школярів*. Партнер.
- Яценко, Т. С. (2006). *Активне соціально-психологічне навчання*. Вища школа.
- Зелінська, Т. М. (2021). Особливості мотивації студентів у процесі фахової підготовки. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету*, 1(45), 89–97.
- Adler, A. (1998). *Understanding human nature*. Oneworld Publications.
- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. W. H. Freeman.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The «what» and «why» of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry*, 11(4), 227–268. https://doi.org/10.1207/S15327965PLI1104_01
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2020). *Intrinsic motivation and self-determination in human behavior* (Rev. ed.). Springer.
- Dweck, C. S. (2006). *Mindset: The new psychology of success*. Random House.
- Erikson, E. H. (1993). *Childhood and society*. W. W. Norton & Company.
- Frankl, V. E. (2006). *Man's search for meaning*. Beacon Press.
- Freud, S. (1995). *The standard edition of the complete psychological works of Sigmund Freud*. Vintage.
- Fromm, E. (2013). *The art of loving*. Open Road Media.
- Gagné, M., & Deci, E. L. (2022). Self-determination theory and work motivation: A review of recent advances. *Journal of Organizational Behavior*, 43(5), 789–805. <https://doi.org/10.1002/job.2601>
- Heckhausen, H. (1991). *Motivation and action*. Springer-Verlag.
- Jung, C. G. (1991). *The collected works of C. G. Jung*. Princeton University Press.
- Maslow, A. H. (1987). *Motivation and personality* (3rd ed.). Harper & Row.
- McClelland, D. C. (1987). *Human motivation*. Cambridge University Press.
- Rogers, C. R. (1995). *On becoming a person: A therapist's view of psychotherapy*. Houghton Mifflin.
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2021). *Self-determination theory: Basic psychological needs in motivation, development, and wellness*. Guilford Press.

- Santos, A., & Gonçalves, H. (2022). Motivation and professional identity in psychology students: A cross-cultural study. *European Journal of Psychology of Education*, 37(4), 1123–1140. <https://doi.org/10.1007/s10212-021-00587-3>
- Skinner, B. F. (1974). *About behaviorism*. Knopf.
- Vansteenkiste, M., Ryan, R. M., & Soenens, B. (2020). Basic psychological need theory: Advancements, critical themes, and future directions. *Motivation and Emotion*, 44(1), 1–31. <https://doi.org/10.1007/s11031-019-09818-1>
- Vroom, V. H. (1995). *Work and motivation*. Jossey-Bass.
- Weiner, B. (1992). *Human motivation: Metaphors, theories, and research*. Sage.

ДОДАТКИ

Додаток А

Методика вивчення мотивації професійного вибору (Є.П. Ільїн)

№	Твердження	Оцінка (0–3)
1	Хочу працювати з людьми, допомагати їм	
2	Професія допоможе реалізувати мої здібності	
3	Сподіваюся отримати високу зарплату	
4	Не хочу служити в армії / уникнути важких умов життя	
5	Професія престижна, викликає повагу	
6	Мені цікаво займатися цією справою	
7	У цій сфері легко влаштуватися на роботу	
8	Я вибрав професію під впливом близьких (родичів, друзів)	
9	Вважаю роботу перспективною, з можливістю кар'єрного росту	
10	Багато знайомих обрали цю професію	
11	Хочу працювати в комфортних умовах	
12	Впевнений, що буду хорошим спеціалістом	
13	Мені подобається сама діяльність	
14	Професія вважається модною	
15	У мене є знайомі в цій сфері, які можуть допомогти	
16	Робота не пов'язана з фізичними навантаженнями	
17	Хочу бути незалежним матеріально	
18	Є можливість займатися власною справою	
19	Професія не пов'язана з ризиком	
20	Є хороший навчальний заклад, де можна отримати цю професію	
21	Професія забезпечує стабільність	
22	Вважаю, що ця професія відповідає моїм особистим якостям	

Додаток Б

**Методика дослідження професійної спрямованості особистості (В.С.
Мерлін)**

№	Твердження	Тип
1	Мені цікаво розуміти, як працюють природні явища або технічні пристрої.	Пізнавальний
2	Я отримую задоволення, коли допомагаю іншим людям.	Соціальний
3	Мені важливо, щоб моя робота приносила хороший дохід.	Матеріальний
4	Я люблю вирішувати складні інтелектуальні завдання.	Пізнавальний
5	Мені легко знайти спільну мову з людьми.	Соціальний
6	Я віддаю перевагу практичній діяльності, яка має чіткий результат.	Матеріальний
7	Я часто замислююсь про суть речей або явищ.	Пізнавальний
8	Я хотів би працювати у сфері освіти, охорони здоров'я або соціальних послуг.	Соціальний
9	Матеріальний успіх — один із головних стимулів моєї праці.	Матеріальний
10	Мені подобається читати наукові чи пізнавальні книги, статті.	Пізнавальний
11	Мені подобається організовувати події або допомагати в їх проведенні.	Соціальний
12	Я хотів би мати власну справу або підприємство.	Матеріальний

Додаток В

**Методика діагностики ціннісних орієнтацій у професійній сфері (Д.О.
Леонт'єв)**

№	Цінність / Орієнтація	Оцінка (1-10)
1	Родина і близькі	
2	Кар'єра і професійний успіх	
3	Матеріальне благополуччя	
4	Особистий розвиток і самореалізація	
5	Духовність і моральність	
6	Соціальна активність і допомога іншим	
7	Свобода і незалежність	
8	Творчість і інновації	
9	Визнання і популярність	
10	Здоров'я і фізичне благополуччя	

Цінність / Орієнтація

Задоволеність (1-5)

Родина і близькі

Кар'єра і професійний успіх

Матеріальне благополуччя

Особистий розвиток і самореалізація

Духовність і моральність

Соціальна активність і допомога іншим

Свобода і незалежність

Творчість і інновації

Визнання і популярність

Здоров'я і фізичне благополуччя

РЕЗЮМЕ/RESUME

Назва роботи: «Мотиваційна складова вибору професії психолога сучасними студентами»

Мета дослідження: вивчити особливості мотивації вибору професії психолога студентами українських вищих навчальних закладів, визначити домінуючі мотиви, їх динаміку протягом навчання та зв'язок з особистісними характеристиками.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати теоретичні підходи до вивчення мотивації.
2. Провести емпіричне дослідження мотивації студентів.
3. Здійснити порівняльний аналіз мотивації студентів різних курсів.
4. Розробити практичні рекомендації на основі результатів.

Об'єкт дослідження: мотивація вибору професії у студентів.

Предмет дослідження: особливості мотивації вибору професії сучасними студентами психологічних спеціальностей.

Методи дослідження: аналіз наукової літератури, методики Ільїна, Мерліна, Леонтьєва; статистичний аналіз (описова статистика, кореляція, порівняння).

Основні результати:

- Виявлено, що вибір професії психолога зумовлюється поєднанням внутрішніх і зовнішніх мотивів.
- Встановлено зв'язок між мотиваційними чинниками та особистісними якостями (емпатією, мотивацією до успіху).
- Визначено, що мотиваційні установки змінюються впродовж навчання.
- Надано практичні рекомендації для покращення професійної підготовки майбутніх психологів.

Наукова новизна: перше комплексне дослідження мотивації вибору професії психолога в умовах сучасних соціально-економічних та воєнних викликів.

Практичне значення: результати можуть бути використані викладачами, психологами, профорієнтаторами для вдосконалення освітнього процесу та підтримки професійного самовизначення студентів.

Ключові слова: мотивація, вибір професії, студенти, психолог, професійне самовизначення, внутрішні мотиви, зовнішні стимули.

RESUME

Title of the thesis: “Motivational Component of the Choice of the Psychologist’s Profession by Modern Students”

Purpose of the research: to explore the peculiarities of motivation for choosing the psychologist profession among Ukrainian university students, identify dominant motives, their dynamics during education, and correlation with personal characteristics.

Research tasks:

1. Analyze theoretical approaches to motivation and career choice.
2. Conduct empirical research on student motivation.
3. Compare motivations among junior and senior students.
4. Develop practical recommendations based on findings.

Object of study: motivation for choosing a profession among students.

Subject of study: features of motivation in choosing the psychologist profession by psychology students.

Methods: literature analysis; methods by Ilyin, Merlin, Leontiev; descriptive statistics, correlation, comparative analysis.

Main results:

- Both intrinsic and extrinsic factors influence students’ career choices.
- Motivation correlates with personal traits (empathy, achievement motivation).
- Motivational attitudes change throughout the course of study.
- Practical guidelines were developed to enhance students' professional training.

Scientific novelty: first comprehensive study of motivation to choose the psychologist profession in the context of socio-economic and wartime challenges.

Practical significance: results can be applied in education, psychological counseling, and career guidance to enhance professional orientation and training.

Key words: motivation, career choice, students, psychologist, professional development, intrinsic motives, extrinsic stimuli.